

7. 7. 2016

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

K právu autora na nedotknutelnost jeho díla

Autorská práva k dílu nejsou jen prostředkem k zajištění ochrany majetkové sféry autora, která může být porušením autorského práva k dílu zasažena, ale také prostředkem sloužícím k ochraně jeho nemajetkových zájmů. V této souvislosti je používán termín tzv. autorskoprávního dualismu, v rámci něhož vedle sebe existují dvě samostatné skupiny autorských práv, a to tzv. majetková práva autorská a tzv. osobnostní práva autorská.



Zatímco účelem majetkových práv autorských je právě ochrana ekonomických zájmů autora, když autor je mimo jiné oprávněn na základě licence jiné osobě umožnit užití díla za úplatu, účelem osobnostních práv autorských je poskytnutí ochrany nemajetkovým zájmům autora. Přestože osobnostní práva autorská nemají majetkovou povahu, jejich význam není z toho důvodu na místě podceňovat, neboť i jejich výkon může za určitých okolností vést k majetkovým důsledkům.[1]

Osobnostním právem autorským podle stávajícího autorského zákona není jen právo autora rozhodovat o zveřejnění díla, resp. právo osobovat si autorství, ale tradičně také tzv. právo na nedotknutelnost díla, jehož vymezení se vzhledem k některým nejasnostem v souvislosti s jeho výkonem ve stručnosti věnuje tento článek.

K osobnostním právům autora obecně

Pro osobnostní práva, právo na nedotknutelnost díla nevyjímaje, platí, že tato práva jsou spjata výlučně s osobou autora, autor se jich proto zásadně nemůže vzdát, ani je převést na jinou osobu, může se nicméně rozhodnout je nevykonávat. Osobnostní práva autorská vznikají okamžikem, kdy je dílo vyjádřeno v jakékoli objektivně vnímatelné podobě[2] (vznikají tedy bez ohledu na věk, svéprávnost, resp. přičetnost autora v rozhodné době),[3] a zanikají autorovou smrtí.[4]

V praxi se lze poměrně často setkat s případy, kdy se nabyvatel licence,[5] případně osoba zadávající vytvoření autorského díla na zakázku, snaží do licenční smlouvy, resp. do smlouvy o dílo prosadit ujednání, kterým se autor předem nebo následně (po vytvoření díla) vzdává svých osobnostních práv k dílu. Taková ujednání jsou s ohledem na shora uvedené absolutně neplatná a přijetím smlouvy, které jsou součástí, proto na obsahu těchto práv autora nic nemění.

Pro zajištění vyšší právní jistoty účastníků autorskoprávních vztahů pracuje současný autorský zákon oproti předchozí právní úpravě[6] s taxativním (úplným) výčtem osobnostních autorských práv, což je rozdíl od úpravy majetkových autorských práv, jejichž výčet v autorském zákoně je pouze demonstrativní (příkladný). Osobnostními právy autora tedy jsou pouze právo rozhodnout o zveřejnění svého díla,[7] právo osobovat si autorství, včetně práva rozhodnout, zda a jakým způsobem má být autorství uvedeno při zveřejnění a dalším užití díla (pokud je uvedení autorství při takovém užití obvyklé)[8] a právo na nedotknutelnost díla[9].

Právo na nedotknutelnost díla

Jak bylo uvedeno výše, autorský zákon vymezuje osobnostní práva jejich taxativním výčtem. Pokud jde o právo autora na nedotknutelnost díla (jako jedno z těchto osobnostních práv), vymezuje autorský zákon demonstrativně prostředky, které k zajištění nedotknutelnosti díla mohou autorovi sloužit. Jedná se o právo udělit svolení k jakékoli změně nebo jinému zásahu do díla a dále, pokud je právo užíváno jinou osobou než autorem (na základě smluvní nebo zákonné licence), právo na užití díla způsobem nesnižujícím jeho hodnotu, resp. právo na tzv. autorský dohled. Mezi prostředky zajišťujícími právo autora na nedotknutelnost díla bývá právní naukou, resp. praxí, řazeno také právo autora na tzv. autorskou korekturu, jejíž úprava je nově obsažena v občanském zákoníku v rámci úpravy licencí.[10]

Právo udělit svolení ke změně či jinému zásahu do díla

Nejspíše nejvýznamnějším prostředkem autora k zachování nedotknutelnosti jeho díla je právo udělit svolení jiné osobě ke změně či jinému zásahu do díla (hovoříme o ochraně integrity díla).

V praxi se někteří nabyvatelé licencí domnívají, že tento souhlas ke změně, resp. k zásahu do díla, je bez dalšího součástí licenčních ujednání o užití díla obsažených v licenční smlouvě a z toho důvodu mají za to, že mohou bez dalšího na základě licenční smlouvy měnit nebo jinak zasahovat do autorského díla, k jehož užití jsou na základě licence oprávněni. Tak tomu ovšem není, neboť povaha práva autora na nedotknutelnost díla není majetkovým právem autorským a udělení souhlasu ke změně nebo úpravě díla z toho důvodu nelze ztotožňovat s udělením licence k jeho užití.

Podle ustanovení občanského zákoníku, který převzal úpravu licencí svěřenou do té doby ve vztahu k autorským právům úpravě autorského zákona, je nabyvatel licence (tj. nabyvatel oprávnění k výkonu práva dílo užit) omezen tak, že smí upravit či jinak změnit označení autora, resp. smí dílo nebo jeho název upravit či jinak měnit, pouze bylo-li tak ujednáno. Z uvedeného platí výjimka, podle které smí nabyvatel změnit nebo jinak upravit dílo nebo jeho název, pokud jde o takovou úpravu či změnu, u které lze spravedlivě očekávat, že by k ní autor vzhledem k okolnostem užití svolil (tzv. předpokládané změny). Ani v takovém případě ovšem nesmí nabyvatel úpravu či změnu díla nebo jeho názvu provést, jestliže si autor svolení k tomu vyhradil a nabyvateli je taková výhrada známa.[11]

K výše uvedenému je nutno doplnit, že provádí-li uživatel oprávněný k užití díla na základě smluvní licence jakoukoli změnu či zásah do díla, nesmí tak činit způsobem snižujícím hodnotu díla, obdobně to platí i pro užití díla na základě zákonné licence, kdy ani v takovém případě nelze učinit takový zásah do integrity díla, který by vedl k narušení běžného výkonu práv autorských a způsobení neospravedlnitelné újmy oprávněným zájmům autora.[12]

Právo na užívání díla způsobem nesnižujícím jeho hodnotu

Jak uvádí i odborná literatura, je právo autora na užívání díla způsobem nesnižujícím jeho hodnotu tradiční součástí osobnostních práv autorských a jako takové směřuje vzhledem ke své povaze proti zásahům do hodnoty děl literárních, jiných děl uměleckých či vědeckých. Jako časté případy dehonestace díla bývá označováno např. nesprávné uvádění citací děl (změněné citace, citace užitě v nesprávném kontextu), užívání děl v nevhodné souvislosti, resp. za určitých okolností i změna či zásah do integrity díla, jak je uvedeno výše.[13]

Posouzení otázky, zda v konkrétním případě došlo k užití autorského díla způsobem, který snižuje jeho hodnotu, vždy v konečném důsledku přísluší pouze soudu, když pohled autora a domnělého

rušitele jeho práva bývá zcela odlišný. Soud se přitom zabývá druhem díla, jeho povahou i obsahem, přihlíží se též k účelovému určení díla a důvodům, pro které bylo vytvořeno. V této souvislosti si soud často nechává vypracovat nezávislý znalecký posudek. Závěr soudu by pak měl spočívat na objektivním posouzení těchto okolností, nikoli na subjektivním pocitu autora díla.

Ve vztahu k tomuto právu autora neupravuje autorský zákon žádnou výjimku, která by jej za určitých okolností vyloučila. V rámci zachování autonomie vůle, resp. autorova práva s dílem svobodně nakládat, není ovšem vyloučeno, aby se sám autor z jakéhokoli důvodu rozhodl k takovému dehonestujícímu užití jeho díla udělit komukoli souhlas.

Právo na autorský dohled

Posledním prostředkem k ochraně práva na nedotknutelnost díla autorským zákonem výslovně uvedeným je právo autora na autorský dohled. Pomocí tohoto práva může autor zajistit, že ze strany uživatele jeho díla nedojde k dehonestujícímu užití nebo k neoprávněné změně či úpravě díla.

Výkon tohoto práva ovšem není bezbřehý, autor je vázán jednak omezeními autorského zákona, podle kterého lze právo na autorský dohled uplatnit, jen pokud to nevylučuje povaha díla nebo jeho užití a zároveň lze-li umožnění jeho výkonu po oprávněném uživateli díla spravedlivě požadovat. Vedle toho by měl autor vykonávající autorský dohled mít na paměti rovněž princip tzv. dobrých mravů. Je proto vyloučeno, aby autor toto právo vykonával šikanózním způsobem, jímž by se snažil dosáhnout vyloučení oprávněného uživatele díla z jeho užívání.

Konkrétně se uplatňuje výkon práva autorského dohledu zejména v oblasti děl uměleckých, např. při natáčení filmu podle knižní předlohy, nebo při nastudování dramatické hry v divadle. Autorský dohled bývá nicméně častý i při realizaci stavby architektonického díla. Vzniknou-li autorovi v souvislosti s výkonem práva autorského dohledu jakékoli náklady (např. na pořízení audiovizuální nahrávky apod.), jdou tyto zpravidla (není-li ujednáno jinak) k jeho tíži.

Závěr

V úvodu tohoto článku bylo uvedeno, že rovněž osobnostní práva autorská mají značný význam, a i ona jsou za určitých okolností způsobilá vyvolat majetkové důsledky, byť ze své povahy nemají majetkový charakter. Vědomí si jejich obsahu je důležité nejen pro samotné autory, kteří se jejich ochrany mohou domáhat před soudem, ale také pro uživatele autorských děl (oprávněné na základě smluvní či zákonné licence), kteří se díky jejich pochopení mohou vyvarovat jednání způsobilého do těchto práv zasáhnout a zabránit tak možnému mnohdy značně nákladnému soudnímu sporu.

V případě porušení práva autora na nedotknutelnost díla se autor může u soudu domáhat např. zákazu neoprávněného zásahu do svého práva, odstranění následků takového zásahu, navrácení v předešlý stav (tj. stav před neoprávněným zásahem nebo neoprávněnou změnou díla), resp. poskytnutí přiměřeného zadostiučinění za způsobenou nemajetkovou újmu, a to nejen omluvou, ale také v penězích, pokud by se přiznání jiného zadostiučinění nejevilo postačujícím. Autorovi úspěšnému ve vymáhání ochrany svých práv před soudem pak zpravidla bývá rovněž přiznána náhrada nákladů soudního řízení, resp. právo uveřejnit na náklady protistrany konečný rozsudek.[14]



Mgr. Andrea Kopečková,
advokátní koncipientka

[VEPŘEK CASKA VLACHOVÁ advokátní kancelář s.r.o.](#)

Husova 242/9
110 00 Praha 1

Tel.: +420 222 220 775
Fax: +420 222 220 804
e-mail: info@vcv.cz

[1] Viz právo autora dle ustanovení § 40 odst. 1 e) zákona č. [121/2000](#) Sb., autorský zákon (dále jen „autorský zákon“) domáhat se na základě porušení svých osobnostních práv poskytnutí přiměřeného zadostiučinění za způsobenou nemajetkovou újmu v penězích. Výši případného peněžitého zadostiučinění určí soud, který přitom přihlédne zejména k závažnosti vzniklé újmy a k okolnostem, za nichž k zásahu do práva autora došlo.

[2] Viz ustanovení § 9 autorského zákona.

[3] Autorem díla se všemi autorskými právy proto může být například nezletilé dítě či osoba trpící duševní nemocí. Tito autoři pak samozřejmě musejí být v autorskoprávních vztazích v souvislosti s výkonem jejich práv náležitě zastoupeni.

[4] Tím není dotčena tzv. postmortální ochrana díla upravená v ustanovení § 11 odst. 5 autorského zákona, která spočívá v tom, že ani po smrti autora si nikdo nesmí osobovat autorství k dílu, dílo smí být užito jen způsobem nesnižujícím jeho hodnotu a je-li to obvyklé a nejde-li o dílo anonymní, musí být autor díla uveden. Této ochrany díla se může domáhat kterákoli z osob autorovi blízkých, a to i po uplynutí doby trvání majetkových práv autorských, resp. se jí vždy může domáhat i právnická osoba sdružující autory nebo příslušný kolektivní správce.

[5] Tj. osoba oprávněná užít dílo způsobem a za podmínek stanovených licenční smlouvou.

[6] Srov. ustanovení § 12 zákona č. [35/1965](#) Sb., autorský zákon (účinný do 30.11.2000), jehož úprava osobnostních práv autorských nebyla tak důsledná, pročež byl obsah těchto práv v minulosti doplňován rozhodovací praxí soudů.

[7] Viz ustanovení § 11 odst. 1 autorského zákona.

[8] Viz ustanovení § 11 odst. 2 autorského zákona.

[9] Viz ustanovení § 11 odst. 3 autorského zákona.

[10] Viz ustanovení § 2385 zákona č. [89/2012](#) Sb., občanský zákoník (dále jen „občanský zákoník“); srov. dřívější ustanovení § 56 odst. 3 autorského zákona ve znění do 31. 12. 2013.

[11] Viz ustanovení § 2375 občanského zákoníku; srov. ustanovení § 51 autorského zákona účinné do 31.12.2013. Autorský zákon v některých zvláštních případech upravuje režim práva na zachování integrity díla odlišně od této obecné úpravy, viz např. ustanovení § 38d, § 58 odst. 4 a 5 autorského zákona aj.

- [12] Viz Telec, I., Tůma, P. Autorský zákon. Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2007, s. 154.
[13] Viz Telec, I., Tůma, P. Autorský zákon. Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2007, s. 155.
[14] Viz ustanovení § 40 autorského zákona.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Dokazování negativních skutečností ve sporném řízení](#)
- [Neoprávněný odběr elektřiny - překvapení vlastníka?](#)
- [Rodič u dítěte v nemocnici: právo na přítomnost neznamená bez dalšího právo na přespání na jip/jirp](#)
- [Pokuta za švarcsystém kurýrů Rohlíku potvrzena Ústavním soudem](#)
- [Metropolitní plán schválen. Je Váš projekt v bezpečí?](#)
- [Posouzení shody dle AI Act - zkušenosti z praxe](#)
- [Začínají soudy zohledňovat náklady podnikatelů při plnění právních povinností v oblasti e-commerce?](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 35: Ručení za dluhy z podnikání u OSVČ a s.r.o.](#)
- [Bezpilotní systémy vlastní konstrukce v kategorii Specific: regulatorní požadavky a praktické aspekty](#)
- [Nefungující rozsah péče o dítě. Cesta přes využití terapie a dalších opatření podle ustanovení § 503 zákona o zvláštních řízeních soudních](#)
- [De iure traktor, de facto nákladní vozidlo, už ne tolik výhodná dualita](#)